

Uitgave: de Imkersbond ABTB, de Imkersbond van de LLTB, de Bond van Bijenhouders van de ZLTO, en de VBBN

15-3
maart
2006

bijen

MAANDBLAD VOOR IMKERS

Maandblad voor imkers ISSN 0926-3357

Jaargang 15, nummer 3, maart 2006

Uitgegeven door de Imkersbond ABTB, de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB), de Bond van Bijenhouders Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO) en de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland (VBBN)

Hoofredacteur mw. M.L. Boerjan

Redactie O. Bakker, P. Elshout, M.J. van Iersel, mw A. Schoots en T. Thissen.

Vaste medewerkers mw. N. de Jong, D. van Leeuwen, A. Neve, H. Oude Essink en K. Zoet.

Redactiesecretaris mw. M.J.E.M. Canters

Postbus 90, 6720 AB Bennekom Telefoon 0317 422422

Telefax 0317 424180, e-mail redactie@vbbn.nl

Financiële administratie

Spoorlaan 350, 5038 CC Tilburg, telefoon 013-58 36 350

Bankrelatie RABO-bank Tilburg, rekeningnummer

18.52.12.077, (niet voor contributie VBBN) ten name van 'Bijen'.

VBBN Betaling contributie 2006 Postbankrekening: 84 68 01

'Bijen' verschijnt 11 keer per jaar omstreeks de 15e van de maand (de juli- en augustusnummers worden gecombineerd).

Oplage 7.300

Tarieven voor handelsadvertenties: op aanvraag bij de redactiesecretaris.

Niet-commerciële advertenties in 'Vraag en aanbod':

€ 10, per 20 woorden, elk extra woord € 0,25

Betaling bij opgave.

Alle in 'Bijen' gepubliceerde meningen en inzichten blijven voor rekening van de auteurs. De redactie houdt zich het recht voor de bijdragen in te korten of te redigeren. Overname van artikelen en illustraties alleen met toestemming van de redactie en dan met bronvermelding.

Kopij, opgave en betaling van advertenties moeten uiterlijk zes weken vóór de datum van verschijning aan de redactiesecretaris worden opgestuurd. Tekst bij voorkeur via E-mail insturen. Zo mogelijk met foto's of dia's (niet digitaal). Subverenigingen die een cursus organiseren wordt verzocht hierover beknopte informatie aan de redactiesecretaris te sturen.

Vormgeving en opmaak Grafisch Atelier Wageningen

Druk Drukkerij Modern b.v., Bennekom

Voorplaat, klein hoeftblad, Arjen Neve

Materiaal met AVB-besmetting	Peter Elshout	67
Uit de imkergemeenschap		
Buitensnippers	Astrid Schoots	69
Plant en bij		
Bijenplant in beeld	Arjen Neve	70
Uit de imkergemeenschap		
Van imker tot imker	Ko Zoet	72
Imkerervaringen	Dick van Leeuwen	74
Praktijk		
Tips voor maart	Marleen Boerjan	75
Dick Vunderinksfonds		
Presenteer je vereniging	Klaas van der Lee	76
Uit de imkergemeenschap		
Emblemata	Toon Brekelmans	77
Buitenland		
Bijen voor Bambale - Congo	J. Meuwissen	78
De lezer schrijft		
Verdampen van oxaalzuur	H. Veenstra,	79
Bestrijden van varroamijt	redactie	79
Bijproducten		
Zweetvoeten	Peter Elshout	80
Uit de imkergemeenschap		
Mijn vrouw is imker	Cor Willems	81
Organisaties		
ABTB Bij gepraat (46)		82
VBBN Uit het hoofdbestuur		83
Familieberichten		84
Kalender		84
Cursussen		86
Vraag en aanbod		87
Foto van de maand	Mw. Ponne	88

Van de redactie

Eindelijk maart. En we zitten al op de helft. Over een, twee weken gaan we kijken hoe de boel d'r echt bijstaat. De uiteenzetting van Ko Zoet over de achilleshiel van de varroamijt (zie: Van imker tot imker) is voorlopig het laatste wat ik over die destructor ga lezen. Tot september wil ik eigenlijk niets meer over die rotmijt horen of zien. Ik ga er ook niet meer op letten. Dat is geen struisvogelgrootspraak, dat is berusting die gerechtvaardigd is op grond van mijn bestrijding, eerst met Thymovar (volgens de voorschriften) en in december/januari met tweemaal een oxaalzuurverdamping. Het moet zo maar goed zijn. In september zie ik wel verder. Want ik heb mij voorgenomen er weer van te gaan genieten. Van die platen broed, van die eerste bak wilgenhoning, van de met paardenbloemen bezaaide weilanden, van die geur als je je stal binnenkomt...

Ton Thissen

Het ontsmetten van met AVB besmette objecten

Peter Elshout

Vrijwel iedere imker weet dat Amerikaans vuilbroed (AVB) een uitzonderlijke levenskracht heeft. Dat het hier alleen de spore van AVB betreft is minder bekend.

Het doden van de sporen van AVB is een moeilijke klus en lang niet alle adviezen zijn éénduidig. Een recent advies van de RVV in BIJEN 13(11): 316-317 (2004) zou bijvoorbeeld verwarring kunnen wekken. Het heeft niet zoveel effect om een houten bijenstand met heet sodawater af te wassen en vervolgens de grond te 'ontsmetten'. De sporen van AVB worden door het hete sodawater niet vernietigd, daarvoor is echt een kokend hete oplossing van 3 tot 5% causticsoda nodig. Let op: causticsoda is een natronloogoplossing en dus zeer bijtend. In dit artikel wil ik u een aantal middelen geven waarmee u gereedschap en andere materialen goed en betrouwbaar kunt ontsmetten.

De veroorzaker van AVB is *Paenibacillus larvae larvae*, een bacterie die twee verschijningsvormen kent: die van het vermeerderingsstadium en de duurvorm (spore).

De vermeerderingsvorm leeft en plant zich voort in de darm van de jonge bijenlarve. In deze vorm is ze net zo kwetsbaar als de meeste andere bacteriën en zal na enkele minuten bij 70°C afsterven. Als een bijenvolk de

besmette larve in dit stadium ruimt is er geen gevaar voor verdere besmetting. Wordt de larve niet geruimd dan zal na de dood van de larve in de gesloten broedfase, de vermeerderingsvorm overgaan in de duurvorm, de spore. Wordt de dode larve in dit stadium door de bijen verwijderd dan komen er per afgestorven larve tot wel 250.000.000 uiterst besmettelijke sporen vrij.

Bestand tegen extreme omstandigheden

Het is de duurvorm, de spore, die een bijna extreme weerstand kan bieden aan de meest uiteenlopende bedreigingen.

Voorbeelden van overlevingskracht: In honing van $\pm 20^{\circ}\text{C}$ meer dan een jaar.

In zonlicht (UV-stralen) vier tot zes weken. Voor vorst is de spore geheel ongevoelig. In de grond kan ze dan meer dan zestig jaar overleven.

Weerstand bieden tegen de ziektekiem

Om bijenkasten en andere met vuilbroed besmette objecten te kunnen hergebruiken moeten deze grondig ontsmet worden. Met andere woorden, de hoeveelheid sporen moet zover verminderd worden dat besmettingsgevaar uitgesloten wordt. Om een bijenlarve ziek te maken moet deze afhankelijk van zijn leeftijd een zekere hoeveelheid sporen binnen krijgen. Zo zal een larve van enkele uren oud al bij tien sporen ziek worden en sterven, een larve van een dag oud bij

In droge hitte	Temperatuur.	Tijd nodig om de sporen te doden
	100	8 uur
	160	2 uur
	230	20 min.

In vochtige hitte	Temperatuur.	Tijd nodig om de sporen te doden
	121	20 min.
In paraffine	160	10 min.

Tijd die onder verschillende omstandigheden nodig is om de sporen te doden.

vijftig sporen, een larve van twee dagen oud bij 10.000 sporen en een larve van 4 à 5 dagen oud bij 10.000.000 sporen. Invloeden van erfelijke resistentie en de kwaliteit van het gevoerde voedersap bepalen mede bij welke infectiedruk de larven ziek zullen worden.

Sporen in houten kasten onbereikbaar

De weerstand die een vuilbroedspore heeft tegen diverse desinfectiemiddelen is bewonderenswaardig.

68 De gebruikelijke chemische desinfecterende middelen worden vooral in de zuivelindustrie gebruikt. Zolang de spore van een bacterie zich in een waterige oplossing bevindt, is de ontsmetting eenvoudig. In geval van houten bijenkasten is de ontsmetting veel gecompliceerder. De ontsmetting gaat met de gebruikelijke methoden, zoals in kokend hete causticsoda oplossing, niet verder dan de oppervlakte. De sporen direct onder dit oppervlak zijn veel moeilijker af te doden. Hiervoor zouden de gebruikelijke ontsmettingsmiddelen zo'n honderdmaal meer geconcentreerd moeten zijn. De kosten die hiermee gepaard gaan zijn zó extreem dat ze de nieuwprijs van de ontsmette objecten ver te boven gaan.

Onderzoek heeft aangetoond dat ook het afvlammen van houten kasten, tot het hout bruin verkleurt, niet afdoende is. Ook deze methode overleven de vuilbroedsporen. Door het ademen van het hout – vocht opnemen en afgeven – komen de overigens immobile sporen in het hout terecht onder het af te branden oppervlak. Op deze manieren blijven zij een potentiële bedreiging voor het bijenvolk vormen. Om een indruk te krijgen onder welke omstandigheden vuilbroed sporen wél volledig, zowel op als onder het oppervlak van een besmet stuk hout afsterven, zijn hier een paar voorbeelden.

Een volledige oppervlakte-ontsmetting van een houten bijenkast duurt in een kokend hete 3 à 5% causticsoda-oplossing 3 à 5 min. Het ontsmetten van warmtegevoelige objecten als plastic raten en voerbakken is alleen in koude 3 à 5% causticsoda-oplossingen mogelijk, maar dan zullen deze minstens tien tot twaalf uur in deze oplossing moeten verblijven. Men kan deze tijd verkorten tot ± 30 minuten door een oplossing te nemen van 8% en de temperatuur te verhogen tot 37°C.

Alternatieve disinfectie methoden

Sporen van AVB zijn d.m.v. gammastralen snel en volledig af te doden. Deze methode wordt in Australië toegepast maar vraagt een uiterst kostbare investering en is daarom voor onze kleinschalige imkerij niet uitvoerbaar.

Het desinfectie middel Dismozon®pur, een 'magnesiummonoperoxyphthalhexahydraat' (MMPP) geeft al in korte tijd een zeer snelle afdoding van vuilbroedsporen. Helaas kan dit ontsmettingsmiddel niet als verhitte oplossing gebruikt worden en is daarom alleen geschikt om oppervlaktes te behandelen. Een 1% koude oplossing van deze stof doodt in weinige minuten alle aan de oppervlakte aanwezige sporen. Het product is gebruiksvriendelijk, de werkzame stof is in oplossing snel afbreekbaar, het is in granulaatvorm lang houdbaar en heeft niet de gevaren van de hete causticsoda oplossing, maar het is helaas zeer prijzig.

Conclusie

Een volledige afdoding van vuilbroedsporen op en in hout is door de structuur van hout met eenvoudige middelen niet mogelijk. Men zal met de ter beschikking staande middelen genoeg moeten nemen met een oppervlakte desinfectie. Voor een zo optimaal mogelijk resultaat is alleen een kokende 3 à 5% causticsoda oplossing voor houten en kunststof bijenkasten en andere houten onderdelen uitvoerbaar. Van groot belang is dat alle propolis- en wasresten vóór het desinfecteren verwijderd worden. Alleen dan is een acceptabele oppervlakte ontsmetting effectief. Ook al is het zelfhelende vermogen van een bijenvolk in optimale omstandigheden groot, er is altijd wel een moment dat de infectiedruk vanuit het hout te groot kan worden en het volk ziek wordt. De beste desinfectie van met AVB besmette houten bijenkasten en raampjes is dan ook de brandstapel.

Geraadpleegde literatuur

Deutsches Bienen Journal 7/99

BienenWelt januari 2003

het Vlaams onderzoek, gepubliceerd in het blad van de Kon. V.I.B. 2001 (10).

'The Killer Bee Guy'

In het oude mijnstadje Bisbee in Arizona woont een imker/winkelier R.Booth, die vanwege voortvarend ondernemerschap de gouden 'marketing medaille' heeft ontvangen. Een van zijn baantjes was het opruimen van overlast gevende wilde volken van de geafricaniseerde honingbij, de zg. 'killerbee'. Dat leverde hem jaarlijks heel wat (raat)honing op, die hij op straat rondventte aan toeristen. Iedereen mocht eerst proeven, 'niet met van die kleine tandenstokerhoutjes, maar met flinke toastjes'. Door het verkoop-succes aangemoedigd breidde hij zijn handel uit met eigengemaakte producten zoals mede, mierikswortel-honingsaus, honingboter en diverse honingmosterds. Booth had twee bijenstanden, een met Europese bijen en een met de agressievere maar goed honing producerende geafricaniseerde bijen. Zijn Europese bijenstand kwakkelde en gaf hem steeds nieuwe tegenslag: of de bijen waren dood door mijten, of zijn honing was door beren gestolen, of zijn Europese bijen waren geafricaniseerd. Daarom wijdde Booth zich tenslotte alleen aan zijn fellere bijen. Voor al zijn honingproducten gebruikte hij vervolgens één uitdagende en gepatenteerde merknaam: 'Killer Bee'. Op zijn etiketten pronkt nu een flink gespierde, mannelijk uitziende batman-achtige karikatuurbij. Over smaak valt te twisten, maar de verkoop schiet sindsdien omhoog.

American Bee Journal, September 2005.

Minder insecticide, meer honing

Goed nieuws voor de Franse bijen; in 'Le Monde' van 9 oktober jl. staat vermeld dat de bijenvolken voor het eerst in tien jaar versterkt in plaats van verzwakt van de zonnebloemoogst terug zijn gekomen. Dit komt omdat sinds een jaar het gebruik van fipronil en imidacloprid bij de teelt van zonnebloemen en maïs is verboden. 'De oogst is in verscheidene regio's sterk verbeterd' zegt Henri Clement, voorzitter van de grootste Franse imkervereniging. 'Toch is al het leed nog niet geleden, omdat in sommige probleemgebieden het gif door lang en overvloedig gebruik nog persistent in de bodem zit, o.a. langs de Loire en in de Vendée'.

Bayer en BASF blijven hun betrokkenheid bij de bijensterfte ontkennen; de komende maanden zal de EU zich ook uitspreken over genoemde middelen.

In Die Biene van juni 2005 wordt gemeld dat ook Duitsland de bijensterfte onderzoekt: het ministerie, de landbouw- en imkerverenigingen, bijenteelt-

buiten-snipers

berichten uit de buitenlandse bijenbladen

instituten en chemische industrie sloten een gezamenlijk protocol af voor een onderzoek van €450.000,- per jaar.

Vlaamse Imkerbond, december 2005.

Streakende scheervluchten in de zwerm

In de NRC van 28 januari jl. beschrijft Frans van der Helm het volgende interessante onderzoek over de vraag, hoe verkenneren in een bijenzwerm de weg naar een nieuwe geschikte nestplek wijzen: met lokkende geurferomonen voorin de zwerm, en/of met visueel vertoon van razendsnel en lijnrecht dwars door de zwerm vliegen, in de richting van de nieuwe nestplek, ook wel streaken genaamd (kent u dat woord nog van de jaren '70: het plotselinge blootrennen?). Gedragsbiologen van de Cornell University (V.S.) zeggen de kwestie nu opgelost te hebben: de bijen in de zwerm volgen de nadrukkelijke richtingpijlen van de streakende verkenneren, zonder extra geurinformatie.

De onderzoekers zetten een experiment op waarbij alleen de verkenneren die voor één bepaalde nestplaats adverteerden, hun werk mochten doen. Andere adverteerders voor andere nestplaatsen werden weggenomen, dit om het vliegtraject voorspelbaar te maken. Bij fotografische trajectanalyse konden de streakers inderdaad in de zwerm herkend worden. Bij vergelijkingsvolken werd de Nasonov-geurklier afgestopt, maar deze volken wisten toch perfect de nieuwe nestplaats te vinden. Eenmaal op de nieuwe nestplaats aangekomen spelen de geurstoffen toch een onmisbare rol, onder andere om de nieuwe nestplaats te bevestigen. Hoe dat dan verliep met de gemanipuleerde volken melden de onderzoekers niet.

Animal Behaviour, januari 2006.

Wildemanskruid (*Pulsatilla vulgaris*)

Met zijn bloeiperiode in maart en april is het Wildemanskruid een van de vroege bijenplanten. Als het in die tijd warm genoeg is, valt er veel nectar en stuifmeel op de bloemen te halen.

Niet meer inheems

Wildemanskruid behoort tot de grote Ranonkelfamilie (*Ranunculaceae*). *Pulsatilla* is een van de 50 geslachten van de familie. Het telt 25-30 soorten die grotendeels hun natuurlijke groeiplaatsen in Centraal- en Oost-Azië hebben liggen. In West-Europa komen 6-7 soorten voor. Tot halverwege in de vorige eeuw was het Wildemanskruid in ons land nog inheems en groeide hoofdzakelijk langs de Oude en Gelderse IJssel. Nu vinden we de plant alleen nog maar in cultuur als sierplant in de tuinen.

Veel stuifmeel

De plant heeft een penwortel met vertakte wortelstokken. Bladeren zijn er in twee soorten: wortelbladen en stengelbladen. De wortelbladen hebben een lange steel en staan in een rozet. De bladschijf is dubbel geveerd en heeft een sterke beharing. De stengelbladen staan bij elkaar aan het eind van de bloeistengel. Ze zijn niet gesteeld en aan de voet met elkaar vergroeid. Zowel de bloeistengel, meestal één per plant, als de stengelbladen zijn ook weer voorzien van een dichte beharing. In het prille knopstadium van de bloem omsluiten de stengelbladen de bloemknop. Een bloemkelk en een bloemkroon zijn niet duidelijk van elkaar te onderscheiden. Een bloem heeft twee kransen van

drie bloemdekbladen, donkerviolet en aan de buitenzijde zacht behaard. Rond een groot aantal dicht opeen staande stampers ligt een brede krans met vele meeldraden. Een bloem kan wel 300.000 stuifmeelkorrels produceren. De bloemen zijn proterogyn, dat wil zeggen dat de stampers rijp zijn voordat het stuifmeel in een bloem ter beschikking komt. Een ontwikkeling waardoor zelfbestuiving zo veel mogelijk wordt tegengegaan. Dat gebeurt ook door de stand van de meeldraden ten opzichte van de stampers, want tijdens de bloei buigen ze naar buiten. Zoals bij veel andere lentebloemen komt het stuifmeel in de voormiddag vrij. De helmhokjes van de meeldraden die tegen de stampers liggen en die langs de buitenzijde van de meeldradenkrans gaan het laatst open. Een mooie ontwikkeling want als bestuiving uitblijft, buigen de lange stijlen om en bestaat er alsnog een kans op vruchtzetting door zelfbestuiving.

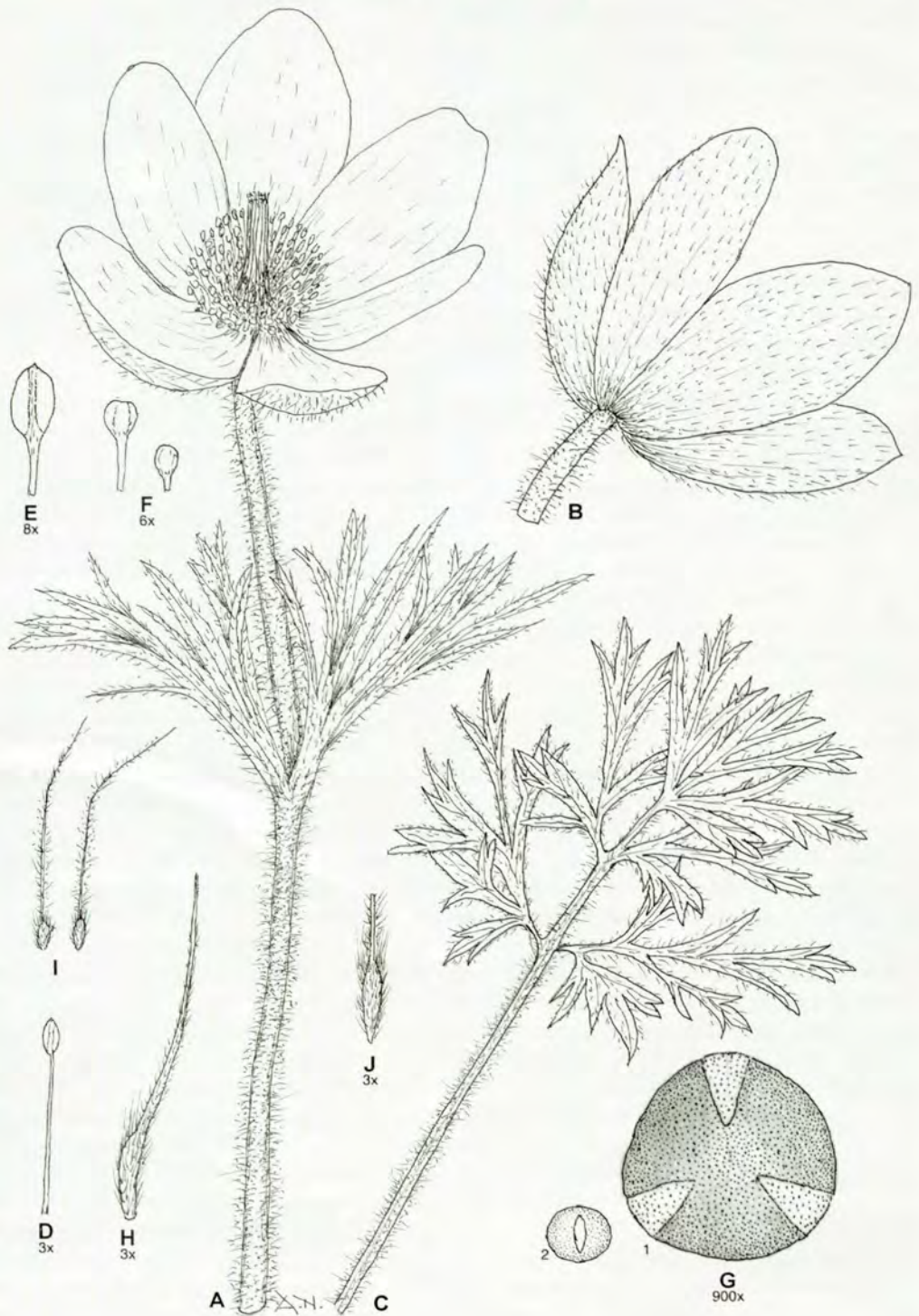
Nectariën

In de literatuur komen we vaak de vermelding tegen dat *Pulsatilla* geen nectar geeft. Een deel van de soorten levert inderdaad geen nectar. Het Wildemanskruid doet dat echter wel en dan op een bijzondere plaats. Langs de buitenzijde van de meeldradenkrans staan korte steeltjes met een ronde kop. Het lijken net korte meeldraden en ze worden daarom ook wel staminodiën genoemd. Daarop liggen de nectariën, zowel op de kop als op het steeltje. Een nectar peurende bij loopt rond langs de buitenzijde van de meeldradenkrans. De bij op de foto hield zich tijdens de fotosessie niet aan de regel van bloemvastheid: ze wisselde het stuifmeelverzamelen op Blauwe druifjes af met een bezoek aan het Wildemanskruid om nectar te puren.

Vermeerdering

Wildemanskruid vermeerdert zich door de vorming van zaad. De vrucht is een dopvrucht, waaraan de lange behaarde stijl blijft zitten. Die levert een bijdrage aan de verspreiding door de wind. Eenmaal op de grond gelegen gaat de verdroogde stijl zich onder invloed van vocht en droogte krommen en strekken en boort, als de gelegenheid zich voordoet, de vrucht in de grond. Voor het geval dat de penwortel afsterft, vormen zich eventueel nieuwe planten uit de wortelstokken.

Wildemanskruid (*Pulsatilla vulgaris*)

A bloeistengel met bladeren en bloem; B onderzijde bloem; C blad van wortelrozet; D meeldraad; E helmknop; F staminodiën; G stuifmeelkorrel (tricolpaat): 1 polair, 2 equatoriaal; H stamper; I dopvruchten met restant van de stijl; J dopvrucht.

Heeft de varroamijt een achilleshiel?

Of we deze maand in de bijen gaan valt te bezien. Wordt er stuifmeel verzameld na een goede reinigingsvlucht, wat zouden we ons dan druk maken. Anders wordt het als er veel dode bijen zijn of als de volken worden ingezet voor bestuiving. Wellicht moet er dan verenigd worden en ga je bij geschikt weer gelijk over tot al het andere werk dat samenhangt met de eerste inspectie. Dat is dan mooi meegenomen. Altijd weer spannend hoe de volken door de winter zijn gekomen met de varroamijt als voortdurende dreiging. Het woord is weer gevallen, varroamijt. Haar achilleshiel is nog niet gevonden en de nadruk ligt nog steeds op bestrijding met chemische middelen. Misschien dat een regiment schorpioenen de hoop in bange dagen wordt (zie BIJEN 14(12): 336 (2005)). De toekomst zal het leren. Over de gevolgen van de varroamijt hoeven we elkaar niets meer te vertellen, maar wat speelt zich af in de gesloten broedcel. We weten dat de mijt zich voedt met het bloed van de zich ontwikkelende bij, maar daar stokt onze kennis. Volgt de mijt daarbij wellicht een bepaalde strategie? Eigenlijk is dat al weer een te menselijke benadering want een mijt kan geen overdachte strategie volgen. In de lange tijd dat de varroamijt samenleeft met de *Apis cerana*, de Indische honingbij, is er een vorm van evenwicht tussen die twee ontstaan. Zo hoort het ook want als gastvrouw bijenvolk sterft kom je als gast, varroamijt, ook niet ver(der). Door de overstap van de varroamijt op onze honingbij gaat de gastvrouw dood. Dat zou ook einde verhaal varroamijt betekenen ware het niet dat we met allerlei middelen de varroamijt (onvolledig) bestrijden en het bijenvolk helpen te overleven. Op deze manier zal er nooit een natuurlijk evenwicht ontstaan tussen gastvrouw en belager. Om dat doel te bereiken zouden we met elkaar moeten afspreken niet te bestrijden, maar dat is om praktische reden niet uitvoerbaar. Op zoek naar de achilleshiel van de varroamijt wil je zo veel mogelijk weten van haar doen en laten, ook in de gesloten broedcel. Een dergelijk onderzoek volgen we nu op de voet. We blijven ons verbazen.

Het onderzoek

Een groep doorzichtige kunststofcellen werd in een raat gemonteerd. Deze raat werd in een volk met varroamijt gehangen. Door middel van een roostertje werd de bewegingsvrijheid van de koningin beperkt tot dat stukje raat. De cellen werden belegd en de larven werden door de werkbijen verzorgd. Zoals verwacht stapten na acht dagen een of meerdere varroamijten in. Het stukje raat met doorzichtige cellen werd

in een broedstoof gehangen met een gecontroleerde temperatuur en vochtigheid. Met behulp van een microscoop waaraan bevestigd een video- en fotocamera kon het observeren en vastleggen van de gebeurtenissen in de cellen een aanvang nemen.

De weg van larf tot popstadium

Na het verzegelen van de cel strekt de larf zich en eet het restant van de koninginnebrij. De varroamijt was onder in de cel bij het voedsel gekropen en daarmee besmeurd. Door het eetgedrag van de larf wordt zij daarvan bevrijd en kruipt op de larf. De larf spint nu een cocon tegen de celwand. Een werkbijlarf doet daar 33 uur over en een darrenlarf 48 uur. Tijdens het inspinnen blijft de varroa op de larf en voorkomt op die manier dat ze wordt opgesloten tussen de celwand en het spinsel. Tijdens het inspinnen van de larf voedt de mijt zich regelmatig. Elke voedselopname duurt ongeveer drie minuten. Bij de mijt rijpen de eitjes snel. Dat moet wel want voor een succesvolle voortplanting zijn twaalf dagen beschikbaar in de werkstercel en veertien dagen in de darrencel. Als het spinsel is voltooid, rust de larf en strekt zich op de rug met de kop naar de celdeksel. In deze fase vult de bij in wording $\frac{2}{3}$ van de cel. De varroamijt heeft nu alle ruimte in het bovenste en voorste deel van de cel. Waar gehakt wordt vallen spaanders, waar gegeten wordt zijn er afvalstoffen. De mijt concentreert haar ontlasting op een klein plekje nabij de anale opening van de bij. In de gesloten cel wordt de varroamijt minder actief, ze spaart energie en rust met de pootjes tegen de celwand op de ontlasting. Regelmatig daalt ze af naar haar gastvrouw om zich te voeden en keert dan weer terug naar de plek met ontlasting. Een varroamijt zal nooit bloed zuigen bij de kop of het borststuk van de bij. Daardoor zouden de antennen, vleugels en poten van de bij zodanig worden beschadigd dat ze niet in staat zou zijn na 21 dagen haar cel

te verlaten. Dat zou de dood betekenen van de mijten omdat ze niet in staat zijn zelfstandig de celdeksel door te knagen. Alleen een snelle schoonmaakploeg jonge bijen zou hen alsnog redden.

Het eerste ei

Zestig tot zeventig uur na het verzegelen van de cel gaat de mijt op zoek naar een plek om haar eerste ei af te zetten. Vanuit haar favoriete plekje met uitwerpselen loopt ze eerst in de richting van de celdeksel, vervolgens kris kras door de cel om uiteindelijk te stoppen in het voorste deel van de cel. Bijna altijd wordt het ei in een van de drie hoeken aan de bovenzijde van de cel afgezet. Als het ei tevoorschijn komt drukt de varroamijt het gelijk tegen de bovenzijde van de cel en ondersteunt het daar 20 tot 30 minuten. Voordat de mijt de plek van geboorte verlaat overtuigt ze zich eerst of het ei wel goed tegen de celwand plakt. De plaats waar het ei wordt afgezet is altijd ver verwijderd van de bodem van de cel waar de ontlasting wordt gedeponeerd. Eitjes en/of ontlasting van de varroamijt werden nooit op de bijenlarf gevonden. De plek met ontlasting is de favoriete rustplek voor het varroavrouwtje. Ze zal zich bijna nooit naar het voorste deel van de cel begeven om te voorkomen dat de ontwikkeling van de door haar afgezette eitjes wordt verstoord. Dit is van wezenlijk belang omdat de pootjes van de varroanimf in het ei zijn gericht naar de celwand, zodat ze na de geboorte direct weg kan lopen. Zou het ei worden omgekeerd dan zou de nimf niet kunnen wegllopen en sterven. (zie ook BIJEN 14(4): ... (2005).

De laatste fase van ontwikkeling

Behalve dat de positie van het varroa-ei door de moeder kan worden verstoord zou het ook in gevaar kunnen worden gebracht als de bij in wording het voorpopstadium verlaat en door vervelling overgaat in het popstadium. Tijdens dit proces worden de mondelen, antennen en poten geboren die achterwaarts gestrekt veel ruimte vragen. Het varroa-ei bevindt zich echter voor in de cel tegen de celwand en ondervindt hiervan geen last. Een schitterende oplossing voor het in stand houden van de soort. Door de bewegingen tijdens de geboorte van de bijenpop, die ongeveer 30 minuten duren, wordt het varroawijfje veelvuldig van haar plekje nabij de ontlasting weggedrukt, maar ze keert zo snel mogelijk weer terug. Zodra de bijenpop tot rust is gekomen wordt het varroawijfje actief. Ze duwt de uiteinden van de achterste pootjes van de bijenpop uit elkaar en vergroot daarmee de plek voor de ontlasting. Ontlasting van haarzelf en de nakomelingen. Daarna investeert de varroamijt veel tijd in het

inrichten van de enige plek waar voedsel uit de bijenpop kan worden gezogen. Een plek aan de onderzijde van het achterlijf. De eerste voedselopname door het volwassen wijfje duurt ongeveer twee uur. De varroanimmen die uit het ei zijn geboren kunnen zelf geen gaatjes boren in de opperhuid van de bijenpop en zijn verplicht de plek te bezoeken die door de moeder is aangeboord. Na de maaltijd verzamelen ze zich weer allemaal op en nabij de plek met ontlasting. Zijn de mijten na een aantal vervellingen volwassen dan vindt ook de paring op en nabij de plek met ontlasting plaats. Omdat de varroamijt om de dertig uur een eitje afzet, wordt er dus met dezelfde tussenpoos nageslacht geboren. Uit het eerste ei komt een mannetje. Deze is seksueel volwassen zodra het eerste vrouwtje volwassen is. Daarmee wordt voortdurend gepaard totdat een tweede volwassen vrouwtje op de ontmoetingsplek 'de ontlasting' verschijnt, waarna het ritueel zich herhaalt. Dit gaat door totdat de bij de cel verlaat. De ontwikkelingstijd van de bij bepaalt het aantal varroanakomelingen.

Het weer in de maand maart

Voor de periode 1971-2000 geldt voor het midden van het land 114 uren zonneschijn, 65 millimeter neerslag en een gemiddelde maximumtemperatuur van 9,6°C.

Maartmaanden				
Jaar	Zon	(uren)	Neerslag (mm)	Max.temp °C
2001	--	(63)	N	- (8,0)
2002	++	(168)	- (41)	++ (11,8)
2003	++		-	++
2004	++	(151)	-	+
2005	N		-	N

Geraadpleegd

Donze, G., Flun, P., Imdorf, A., A look under the cap: the reproductive behavior of varroa in the capped brood of the honey bee. Canadian Beekeeping 20(6): 133(1998)
 Bolte, Saskia, Bijenhouden: de basis- en vervolgcursus. Raat Voor Imkers 27(5): 13(2005) Ambrosiusgilde Rotterdam.

De Tjiftjaf opent het jaar

16 maart 2003, wat een prachtige dag! Vandaag heb ik mijn eerste Tjiftjaf gehoord. Ook dit soort notities vind ik terug in mijn bijenagenda. Voor een vogelaar betekent die eerste Tjiftjaf het begin van een nieuw vogeljaar. Dit kleine vogeltje is namelijk een van de eerste zangvogeltjes die uit het warme zuiden terugkeert naar onze streken. Iedereen kent zijn zang; bewust

74

of onbewust. Op sommige dagen vliegen de bijen nu al weer volop uit kasten en korven en de hommelen

wespenkoninginnen komen ook weer uit hun holletjes te voorschijn. In januari hebben we een kikkerpoeltje achter de bijenstal vrijgesnoeid. In het voorjaar is de behoefte aan vocht voor de broedontwikkeling groot en het water in deze poel is een beetje zurig, daar houden de bijen wel van. Op de foto is het poeltje te zien met op de achtergrond mijn bijenstal.

Zorgenkindje

Aan alle maanden weet je wel zo ongeveer wat je hebt, maar maart (en april ook een beetje) is een zorgenkindje voor de imker. Voor de bijen ook? Waarschijnlijk veel minder dan wij denken. Of het nu in deze maand regent, hagelt, vriest of lekker zacht is, de bijen bereiden zich in de warmte van hun donkere woning onverstoord voor op de spannende tijd die komen gaat. Daarom is de imker in mei en juni alle grilligheid van maart weer vergeten. Dit schrijft O.B.de Kat in "Het Bijenjaar" bij de maand maart.

Eerste controle

In mijn bijenagenda's vind ik op de volgende data de eerste controles: 2001 op 1 april, 2002 op 12 maart, 2003 op 23 maart, 2004 op 2 april en in 2005 op 24 maart. De temperatuur varieert op die dagen van 15 tot 20°C.

In het begin deed ik niet zo veel aan de volken tijdens de eerste controle. Koos Zoet schreef vijf jaar geleden in het maartnummer van BIJEN onder andere: *Ik kan het niet hard maken, maar mijn gevoel zegt dat de*

volken in maart nog de winterslaap uit hun facetogen moeten wrijven. Daarbij moeten we ze niet storen. Vandaar mijn uitgangspunt, half april is vroeg genoeg. Later las ik in het boekje 'Bij het vlieggat' van H. Stork

dat de volken die eind maart of begin april op een aantal ramen worden ingeperkt, zich in verhouding tot hun volkssterkte, beter ontwikkelen dan volken met dezelfde sterkte die een aantal onbezette ramen behouden.

Broedontwikkeling vindt namelijk vlugger plaats naarmate de ruimte beperkt blijft, omdat warmte een

hoofdfactor is voor de versterking van het volk op het goede tijdstip. Waar je kunt, moet je het volk dan ook dicht op elkaar houden. Vooral in het voorjaar moet het volk de toegemeten ruimte kunnen "beheersen". Tegenwoordig verwijder ik dan ook de ramen met lege raat uit de onderste broedkamers. Volken die op drie broedkamers zijn ingewinterd hebben meestal een hele lege onderbak. Die broedkamer haal ik er dan in zijn geheel onderuit, evenals de honingkamers die ik voor de winter altijd opsla onder het volk. Bruikbare uitgebouwde raat gaat in de opslag, oude raat naar de wassmelter. Aan het broednest wijzig ik tijdens die eerste controle overigens nog niets! Omdat de bodems van de kasten helemaal uit varroagaas bestaan en ik deze niet afsluit is er voldoende ontluuchting waardoor ze zelden beschimmelen. Als de bodem erg vervuild is dan verwissel ik deze voor een schone.

Blote handen

Bijenvolken zijn in het voorjaar erg rustig, dat had ik al gezien tijdens de imkerkursus die ik in 2001 volgde. In 2000 kocht ik nog een paar echte imkerhandschoenen, later probeerde ik het met "latex wegwerp". Deze zijn ook wel eens handig als je geen vieze handen wilt krijgen. Tijdens de eerste controles heb ik mezelf vrij snel aangeleerd om zonder handschoenen te werken. Tegenwoordig lukt het op veel momenten zelfs om helemaal zonder pak de bijen in te gaan. Wanneer zou dat moment dit jaar zijn?

Op veler verzoek starten we weer met een praktische rubriek met daarin, in het kort, de werkzaamheden voor de betreffende maand. Het zijn tips voor de beginnende en geheugensteuntjes voor de gevorderde imker.

Opmerkingen en aanvullingen van u zijn van harte welkom. Eén ding weet ik zeker, de tips zijn een richtlijn. Het weer, de temperatuur, de luchtvochtigheid, de windsnelheid bepalen of u met de tips in de hand ook daadwerkelijk met de bijen aan slag kunt gaan. Daarom geven we niet zomaar een opsomming van wat te doen, maar zijn de tips voor de imker ingebed in een verwachting van weer en dracht. Een en ander gebaseerd op jarenlange ervaringen.

Weersverwachting

In maart kan het nog vriezen, sneeuwen, maar het kan ook warm zonnig weer zijn.

Tip 1: werk alleen in de bijen als de temperatuur hoger is dan 12°C in de schaduw.

Tip 2: haal de bakken nooit van elkaar, maar kijk alleen onder de dekplank. Als de temperatuur het toelaat kun je verder kijken, maar bereid je handelingen altijd goed voor, zodat de kast niet langer open is dan strikt noodzakelijk.

Drachtverwachting

Dat wat er bloeit hangt helemaal af van de temperatuur in februari, maar zeker bloeien er nog de laat bloeiende wilgensoorten. De hazelaarbloei is waarschijnlijk voorbij, maar de latere wilgsoorten zijn nu op hun hoogtepunt en misschien bloeien speenkruid en groot hoefblad al volop. En natuurlijk zijn er de bloeiende krokussen in de tuinen en plantsoenen. Kijk ook eens op www.natuurkalender.nl voor een drachtverwachting.

Aan de straten met afgevalen/afgeknaagde wasresten is te zien hoe groot het volk is. Over dit volk hoeft de imker zich geen zorgen te maken. Foto's: P. Elshout.

Wat doen de bijen?

Ook al roert maart zijn staart, toch zijn er al warme middagen geweest en zijn de bijen allang uit hun winterslaap. Ze hebben zeker al een klein broednest en zullen later in de maand naar een flinke uitbreiding ervan streven. Vooral als weer en dracht meewerken. Zodra het warm genoeg is gaan de haalbijen aan het werk en vliegen op wilg en krokus om stuifmeel te halen. Stuifmeel is de onmisbare eiwitbron voor larven en jonge bijen.

Tip 3: kijk op de vliegplank naar bijen met stuifmeelklompjes, een teken dat er broed is.

Tip 4: de strepen met wasmul op de varroabodem laten perfect zien hoe groot het bijenvolk is en waar ze zich bevinden in de voedselvoorraad.

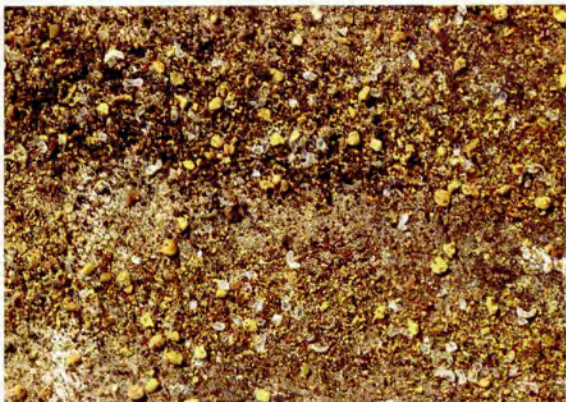
Wasschilfertjes wijzen bijvoorbeeld op bouwactiviteit.

Wat doet de imker?

Tip 5: eind maart, begin april zijn er zeker een paar warme dagen waarop u de volken kunt 'uitwinteren'; maak de bodemplank schoon en vervang de beschimmelde of door muizen aangetaste kantraten door mooie uitgebouwde raat.

Tip 6: met een blik onder de dekplank krijgt u meteen een goede indruk van de grootte van het volk. Een volk dat op 8-10 ramen zit kan best wat ruimte gebruiken; geef ze eens een bak met kunstraat. U zult verbaasd zijn wat de bijen daar bij mooi zonnig weer en goede dracht mee doen.

Tip 7: is bestemd voor de imker die zijn bijen op een beschutte plek midden tussen de wilg heeft staan; zet eens een honingkamer op de broedbak. U weet niet wat u ziet na een week zonnig weer.

Tussen de afgeknaagde wasresten liggen verse plaatjes was en rijkelijk pollen. Hier wordt gebouwd en broedzorg gedaan.

Presenteer je vereniging

Klaas van der Lee, voorzitter VBBN Amstelland

Enige maanden geleden ontving ik een bijdrage van €250,- uit het Dick Vunderinkfonds ter ondersteuning van de PR van de VBBN subvereniging Amstelland te Amstelveen.

Hiervoor in de eerste plaats mijn hartelijke dank.

Omdat ik vind dat het naar buiten treden van onze vereniging een belangrijke zaak is, heb ik het bedrag ter beschikking gesteld voor het opstellen, drukken en verspreiden van de vouwfolder en brochure, zoals ik die samen met enkele leden van ons PR-werkgroepje heb opgesteld. Over beide producten en de belangrijkste PR-activiteiten het volgende.

76

Lokale en regionale contacten

De aanleiding voor het instellen van een PR-werkgroepje is in de eerste plaats de constatering dat in onze vereniging - maar waarschijnlijk ook in andere verenigingen - het vooral de individuele imker is die, al naar de persoonlijke behoefte, aan de weg timmert. De één staat vaak op markten om zijn waar aan te prijzen, de ander geeft lezingen, weer een ander ontvangt schoolklassen of geeft voorlichting op scholen. Dit gaat vaak op persoonlijke titel en is het gevolg van persoonlijk initiatief. Daar is overigens niets mis mee en moet vooral gestimuleerd worden.

Maar... het zou zo aardig zijn voor de bekendheid van de imkerhobby in het algemeen, als ook iets meer van de organisatorische achtergronden en de vereniging duidelijk werd.

Een imker die zich als individuele imker presenteert komt toch in een ander licht te staan, wanneer hij ook optreedt als vertegenwoordiger van een lokale en landelijke vereniging. En dat die vereniging niet alleen een postadres heeft, maar ook beschikt over een bijenpark met verenigingsgebouw, slingeruimte, materiaaldepot, bijentuin, een groot aantal bijenkasten, een introductie cursus of een volwaardige imker cursus. Het gaat in dit geval om de presentatie van de vereniging mede via de leden.

Daarnaast kan er naar mijn mening meer gedaan worden aan de bekendheid en dus de presentatie van de vereniging op een hoger abstractieniveau. Lokaal en regionaal zijn er vele contacten denkbaar en deelname aan verschillende overlegsituaties. Bijvoorbeeld overleg op het gebied van drachtverbetering met de gemeente en beheerders van openbare ruimten, maar ook op het gebied van samenwerking met natuur-

organisaties, onderwijsinstellingen, opname in allerlei activiteitenrubrieken e.d. Dan is het nodig concreet en goed gepresenteerd informatiemateriaal te kunnen overhandigen.

Resultaat van goed overleg

Presentatie is voor onze vereniging op dit moment van extra groot belang. We hebben nl. op 1 januari jl. onze oude locatie moeten verlaten, omdat de gemeente het terrein nodig heeft voor andere ontwikkelingen. Goed overleg met de gemeente, waarbij wij ons als vereniging goed kunnen presenteren is dan van het grootste belang.

Dat heeft in elk geval, neem ik aan, bijgedragen tot een aanbod van de gemeente van een goede nieuwe locatie van ruim 1.000 m² met een verenigingsgebouw van bijna 100 m², dat naar onze wensen wordt verbouwd, alsmede tot aanschaf van 60 m overdekte stellingen van 4 m breed t.b.v. kasten en werkruimte, en de mogelijkheid voor de inrichting van een drachtplantentuin. Verder wordt er overleg gevoerd over mogelijke drachtverbetering in de directe omgeving in samenhang met een inrichtingsplan voor 17 ha natuur- en recreatiegebied.

Verenigingslogo

Dan is er nog de wens van mijzelf, die helaas nog niet door veel imkers wordt ondersteund, om de honing, die door de imkers aan familie en vrienden wordt gegeven of op markten en in winkels wordt aangeboden, te voorzien van een verenigingslogo met verenigingsinformatie naast informatie van de individuele imker. Het zou helemaal mooi zijn als daaraan ook nog een kwaliteitsgarantie kon worden verbonden. Maar dat stelt hoge eisen aan het drachtgebied, de slingeruimte, de hygiëne en de werkwijze van de imker en het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Misschien dat we kunnen starten met een aantal imkers die hiervan ook het belang inzien.

Dit zijn op dit moment de belangrijkste doelen die wij nastreven. Uitgewerkt levert dit een lijstje van activiteiten op die ondernomen zouden moeten worden om de vereniging te presenteren. Ter ondersteuning hiervan zijn de volgende producten in de maak.

Informatiemateriaal

- Een compacte vouwfolder over het imkeren in het algemeen en over activiteiten van de subvereniging Amstelland in het bijzonder. Er is ruimte voor een logo

of sticker van de individuele imker die hem uitreikt. (kleurkopiekwiteit, 0,5 A3 in de lengte, dubbelzijdig in vieren gevouwen). Een 1^e oplage is inmiddels gereed. De 2^e druk wordt geactualiseerd en op onderdelen aangepast.

Doel: uitreiken aan leden t.b.v. markten, bij overleg, op scholen etc.

- Een brochure waarin in detail de organisatie, alle activiteiten, adressen e.d. zijn opgenomen. Deze brochure is in concept gereed maar moet i.v.m. de verhuizing op onderdelen worden aangepast.

Doel: ter informatie aan leden en geïnteresseerden.

- Een reglement met gedragsregels over beheer en onderhoud van het bijenpark en de huur van stellingruimte.

Doel: ter informatie aan alle leden.

- Nieuw verenigingsetiket en -sticker. (nog niet gestart)

Doel: te gebruiken door leden die honing e.d. aanbieden.

- Voorstel voor het adopteren/leasen van een imkervolk op het bijenpark, waarbij tegen een behoorlijke vergoeding van €500,- à €1.000,- een volk wordt onderhouden en van sponsornaam wordt voorzien. De productie komt ten goede aan de sponsor. Het idee staat op schrift maar de uitvoering laat op zich wachten vanwege de beperkte mogelijkheden op dit moment. Bovendien is de noodzaak afgenomen door de substantiële bijdrage van de gemeente en een aantal ontvangen subsidies.

Doel: het werven van fondsen t.b.v. ons nieuwe bijenpark.

Om dit benodigde informatiemateriaal te maken is dankbaar gebruik gemaakt van de bijdrage van het Dick Vunderinkfonds.

Bestellen van Schiermoeren

Gerrit Frie heeft met zijn mannen de volken weer royaal ingewinterd en we verwachten dat die weer voldoende sterk zijn om aan de koninginnenteelt te beginnen.

De teelt start dit jaar op vrijdag 26 mei. Er is dan vier weken lang een wisselende groep imkers op het eiland Schiermonnikoog aanwezig om de teelt te begeleiden. De koninginnenooft is gepland op vrijdag 21 juli, zodat de 'moerentrein' op zaterdag 22 juli weer door het land kan reizen.

Om de teelt goed te kunnen voorbereiden moeten de bestellingen vóór 15 mei a.s. binnen zijn.

De teeltresultaten zijn afhankelijk van diverse omstandigheden zoals het weer, de sterkte van de volken, e.d. Mocht de teelt tegenvallen of worden er teveel moeren besteld, dan geldt de regel 'Die het eerst komt, het eerst maalt.'

Het komt voor dat er bij het invoeren van de koningin een ongelukje gebeurt. Indien er voldoende reserve-moeren beschikbaar zijn, kan er in zo'n geval voor vervanging gezorgd worden.

Bestellingen van een schiermoer à €25,-: Afra Laan, Aristide Briandstraat 2, 1111 KE Diemen, 020-69 08 886, E: scholing@xs4all.nl. Postbankrekeningnummer 28.59.193 t.n.v. Stichting Station Carnicateelt te Diemen.

Dit is een embleem van de graveur Crispijn van de Passe. Hij werd geboren in 1564 te Arnemuiden en overleed te Utrecht in 1637. Hij was vooral werkzaam in Keulen en Antwerpen, waar hij in 1584 als meester-coper-snijder lid werd van het gilde. In de kring van het embleem staat: 'NON NOBIS' (niet voor ons). In de bijhorende tekst lezen we, dat de bijen vlijtig honing naar de korf brengen, maar dat anderen, de mensen, er wel bij varen.

Toon Brekelmans

Bijen voor Bambale – Congo

J. Meuwissen

'Hartelijk bedankt, Jan'. Voor de zoveelste keer had imkermeester Lommers mij uit de problemen geholpen, toen mijn achterbuurman tamtam bleef maken over mijn bijen achter in de tuin: 'de hele buurt wordt geterroriseerd'. Uiteindelijk werden mijn drie kasten 's avonds laat overgebracht naar de bijenhal van onze vereniging. Voorbereiding en uitvoering waren prima geregeld, dacht ik, maar toch gingen de bakken een beetje schuiven; in ieder geval genoeg voor veel bijenwoede en imkerleed. 'Hartelijk bedankt, Jan!', maar voor zijn fantastische

78 — hulp wilde Jan Lommers geen tegenprestatie: 'dat doen wij imkers toch voor elkaar!'. Toch wilde ik hem mijn dank concreet laten blijken. Ineens schoot mij iets te binnen: *Bambale, een cadeaubon in de bijensfeer*.

22 Jaar geleden kwamen twee studenten uit Congo, op de vlucht voor Mobutu, naar ons land. Zij hebben hier nu een baan en een goed leven opgebouwd, maar vergeten hun arme hongerende thuisland niet. Echt 'dracht' is daar voor de mensen maar zelden. Zij vragen daar niet: 'wat eten we vanavond?', maar: 'eten we vanavond?'

Bambale betekent in het Lingala 'vriendenkring'. Met hulp van een voormalige missiezuster en enkele vrienden werd de stichting Bambale opgericht. De stichting ondersteunt kleinschalige lokale initiatieven gericht op duurzame verbetering van de levensomstandigheden.

De mensen krijgen startmaterialen en technische begeleiding zodat ze zelf de kost kunnen verdienen. Dankzij Bambale is er intussen een landbouwgebied ontgonnen, is er een boerencoöperatie opgericht (samenwerking!) en krijgen straatkinderen een vakopleiding in een timmerwerkplaats. Er zijn daar ook bijen, maar efficiënt imkeren is er (nog) niet bij. Honing is een voortreffelijk voedingsproduct. Als wij, Nederlandse imkers, de mensen ginds zouden helpen dat voedsel op de goede manier royaal te

verzamelen, doen we iets goeds. We zouden de imkers daar kunnen helpen met imkermateriaal en met een opleiding.

Geschenkbbon

Omdat we vaak niet weten wat we een ander als kleine attentie voor zijn of haar hulp moeten geven heeft Bambale de formule van een geschenkbbon ontwikkeld. Met zo'n Bambale Bijenbon geef je namens de ander b.v. een stuk gereedschap aan een imker in het district Lukaya ten zuiden van Kinshasa. De bon laat een foto van imkeren in Afrika zien en vermeldt het bedrag dat de gever namens de ontvanger van de bon schenkt aan een collega-imker in Congo. Deze kan dat heel goed gebruiken! Hij heeft namelijk nog niet veel. Het kan een beroker zijn of een koningin-ne-rooster of een slinger. Of materiaal waarmee leerlingen van het timmeratelier een broedbak, honingbak of een kastbodem kunnen maken. Met uw hulp kan een opleiding tot imker georganiseerd worden. Allemaal waardevolle zaken waarmee iemand aan zijn toekomst kan werken. Er is op de bon ook ruimte voor een persoonlijke boodschap van de schenker. Stichting Bambale is een kleine organisatie met louter vrijwilligers. Er blijft niets aan de strijkstok hangen: alles gaat rechtstreeks naar de specifieke projecten van Bambale.

Meer informatie over de stichting Bambale, aanpak en projecten, vindt u op www.bambale.dse.nl.

Congo is arm, er zijn weinig stenen huizen en van hygiëne is nauwelijks sprake; het toilet is een twee-palen-hudo! Het is plezierig dat we als Nederlandse imkers iets kunnen doen voor onze collegae in Congo. Het is ook goed voor de goede naam van onze bijenhouderij. De mensen die een Bambale Bijenbon ontvangen, blijken onze solidariteit zeer op prijs te stellen. En ook Jan Lommers was met de geschenkbbon in zijn nopjes. Binnenkort zullen wij de secretarissen van onze verenigingen een aantal Bambale Bijenbonnen toesturen in de hoop dat zij die op een komende vergadering aan de leden van de vereniging willen presenteren.

Verdampen van oxaalzuur

Reactie op BIJEN 15(1): 18-20 (2006) 'Verdampers en het verdampen van oxaalzuur onder de loep' van P. Elshout. In genoemd artikel wordt door de auteur gesproken over de verschillende aspecten van varroabestrijding door middel van oxaalzuur.

Op een belangrijk aspect aan het einde van het artikel wil ik reageren. Het betreft een opmerking van de redactie over het ontbreken van de aanbeveling op het etiket van Thymovar om in het najaar oxaalzuur te gebruiken.

Het is van belang op te merken dat in Nederland het toepassen van oxaalzuur voor varroabestrijding verboden is. Daarom is het hoogst merkwaardig om in een officiële noot van de redactie te lezen dat zij adviseren om een illegaal middel te gebruiken.

De auteur van het artikel, ook redactielid, begint zijn verhaal pikant genoeg met 'Het bestrijden van de varroamijt d.m.v. chemische en in was accumulerende middelen is gelukkig in bijna ieder land op zijn retour of inmiddels verboden.' Hieruit kan geconcludeerd worden dat de auteur er voorstander van is dat er een wet is die de imkers verbiedt om bepaalde ongewenste middelen te gebruiken.

Als er een goed en geregistreerd werkend biologisch product tegen de varroamijt is, dan gebruiken we toch geen illegale chemie!

H. Veenstra,

N.B.

Om naast het gebruik van Thymovar tot een maximale bestrijding van de varroamijt te komen is het toepassen van de darrenraatmethode aan te bevelen en zo staat het ook op het etiket.

Bestrijding van de varroamijt

Imkers weten dat het niet bestrijden van de varroamijt tot de dood van de meeste bijenvolken leidt. De imker moet dus iets doen en hij beschikt over veel methoden en middelen om dat doen. Deze zijn niet allemaal even goed en even effectief.

Wel of niet toegelaten?

We kunnen verschillende vormen van bestrijding onderscheiden:

1. organische zuren: melkzuur, mierenzuur oxaalzuur.
2. etherische oliën: thymol.
3. giftige chemische middelen: Folbex, Apistan, Perizine, Amitraz.

4. imkerteknische methoden: arrestraam methode, darrenraat methode, darrenraat als vangraam.
5. teelt en selectie.

Toen de varroamijt in 1984 zijn intrede deed in ons land is de bestrijding begonnen met imkerteknische methoden, met name de arrestraammethode en bestrijding met Folbex en Perizine. De beide laatste middelen hadden een officiële toelating. Mierenzuur deed als snel van zich spreken hoewel het een niet toegestaan middel was. Vervolgens deed Apistan zijn intrede als toegelaten middel.

Het gebruik van Folbex, Perizine en Apistan was weliswaar toegestaan, maar de residuen van deze stoffen hoopten zich op in de was. Het risico was aanwezig dat de concentratie giftige stoffen in de was zo groot werd, dat honing verontreinigd kon raken.

Hier zat de imker met een probleem: een effectieve bestrijding die kon leiden tot verontreinigde honing. Bovendien zijn veel imkers natuurliefhebbers en willen geen onnatuurlijke stoffen in het bijenvolk brengen. Deze middelen zijn niet meer toegelaten omdat de industrie die deze producten maakt, de dure toelatings- en instandhoudingsprocedures niet wil betalen. De kosten wegen niet op tegen de baten.

De organische zuren zijn weliswaar minder effectief dan de hierboven genoemde chemische middelen maar hebben het voordeel dat ze geen schadelijke residuen in de volken achterlaten. Het zijn stoffen die in de natuur aanwezig zijn. De industrie wil voor deze goedkope producten al helemaal niet de kosten voor het uitvoeren van kostbare toelatingsprocedures betalen. Daarmee ontstaat de situatie dat betrekkelijk onschadelijke middelen (hoewel niet ongevaarlijk zonder veiligheidsmaatregelen) niet ingezet kunnen worden. De middelen worden echter veelvuldig door imkers ingezet omdat men van mening is dat deze middelen voldoende werkzaam zijn en onschadelijk voor het milieu, wat niet gezegd kan worden van de groep giftige chemische middelen.

Omdat de middelen veelvuldig gebruikt worden is het niet verantwoord de imkers daarover niet te informeren ook al zijn het geen toegelaten middelen. Daarom vindt er voorlichting plaats door PPO bijen en in BIJEN. Natuurlijk zouden we als imkers graag zien dat deze middelen een officiële toelating hadden, dat zou ons sterken in de overtuiging dat het verantwoord is deze middelen te gebruiken. Helaas, louter om financiële redenen is dat niet zo. Dus dan toch maar gebruiken.

Redactie BIJEN

Zweetvoeten

Peter Elshout

De geur van zweetvoeten kan zo penetrant zijn dat die bij een eerste confrontatie, voorgoed op onze 'harde schijf' wordt opgeslagen. De geur veroorzaakt veel irritatie, vandaar dat er voor deze aandoening massa's middeltjes en de meest uiteenlopende aanbevelingen in omloop zijn.

Zweetvoeten zijn niet alleen een bron van ergernis voor degene die ermee behept is, maar vaak heeft de omgeving er ook last van.

Om uit te leggen wie of wat zweetvoeten veroorzaakt, zullen we onze voeten en de processen die zich erop en erin afspelen nader moeten bekijken. Onze voeten worden in vergelijking tot onze andere ledematen vaak extreem zwaar belast. Voeten hebben veel spieren en pezen, die, om te kunnen functioneren, veel brandstof nodig hebben. Bij de verbranding van voedingsstoffen ontstaat warmte, die samen met een deel van diverse afvalstoffen in de vorm van zweet afgevoerd

wordt. De met het zweet afgevoerde afvalstoffen bevatten ondermeer aminozuren, melkzuur, urinezuur en zouten. Het aldus ontstane milieu op onze voethuid heeft een hoge pH en is dus basisch. Om te kunnen functioneren beschikken onze voeten over de meeste zweetklieren per vierkante cm huid.

Om de zware mechanische belasting op de voethuid op te vangen, weerstand te bieden aan het zweetvocht en de huid soepel te houden, produceert de voethuid continu nieuwe huidcellen. Pakken we onze voeten bijna verstikkend in - denk aan slecht ventilerend schoeisel - dan gaan het daardoor ontstane milieu en de vele afgestoten huidcellen een voedingsbodem vormen voor bacteriën. Zweet dat pas ontstaan is, is nagenoeg reukloos, maar zal na enige tijd gaan stinken t.g.v. de omzetting door micro-organismen. Daarnaast produceren de bacteriën die in dit basische milieu en op huidcellen leven, afvalstoffen. Het zijn vooral deze afvalstoffen die de typische geur van zweetvoeten veroorzaken.

De juiste componenten op de juiste plaats

Een plek en omstandigheid waarin onze voeten extreem worden belast is de dansschool. De confrontatie met zweetvoeten is daar vaak heel groot. Na de dansles is het gebruikelijk dat de dansschoenen worden verwisseld voor gewone schoenen. Duik je op zo'n moment met je hoofd onder de tafel om je schoenen uit of aan te trekken, dan kun je wel eens voor een onaangename verrassing komen te staan.

Als door een wesp gestoken veer je overeind, je haalt diep adem en maakt rechtop zittend af waar je aan begonnen was. Om niemand te kwetsen wordt er verder niets gezegd.

Op een keer, na afloop van de dansles ontstond er zomaar spontaan een discussie over zweetvoeten. Hoofdrobspelers waren de moeder van Angelique, een hoefsmid en ik, danser en imker.

De hoefsmid vertelde dat in zijn studieboeken vermeld stond dat vroeger de hoeven van paarden na het bekappen met honing werden ingesmeerd. Dit om infecties door bacteriën ongedaan te maken. Naar aanleiding hiervan vertelde ik dat honing, toegepast op ontstoken en stinkende wonden de stank laat verdwijnen. Dit komt omdat onverhitte honing anti-septische eigenschappen heeft. Het enzym glucose-oxidase, een product uit de speekselklieren van honingbijen, produceert in een vochtig milieu zoals b.v. een wond waterstofperoxide en gluconzuur. De in

advertentie

OPEN DAG

ProPol Produkten B.V.

Zaterdag 25 maart 2006

Van 10.00 tot 15.30 uur

Deze dag krijgt u de gelegenheid een kijkje te nemen in ons bottelbedrijf, waar de bekende Ambrosia-dranken worden gebotteld.

Tevens presenteren wij onze nieuwste producten zoals o.a.

Honing/Vlierbessenwijn en Honing/Cranberrywijn

Vanzelfsprekend is er ruime gelegenheid tot proeven. Daarnaast kunt u een keuze maken uit ons overige assortiment. Ook zal het Bijenhuis-team deze dag aanwezig zijn met een verkoopstand.

Voor meer info: ProPol Produkten B.V.
De Corantijn 10 - 1689 AP Zwaag
Tel. 0229-29 58 48 - E: info@propol.nl

hoofdzak enkelvoudige suikers hebben daarbij een vochtonttrekkend effect op de wond. De bacteriën zwemmen als het ware op het wondvocht en worden door de aanwezigheid van het waterstofperoxide gaandeweg gedood.

Het genezingsresultaat is, zoals medici inmiddels weten, verbluffend.

De moeder van Angelique had met rode oortjes staan luisteren en kreeg opeens een briljant idee. Dochter Angelique had al jaren last van zweetvoeten. Zouden die ook te genezen zijn met honing? Bij zweetvoeten gaat het toch ook om bacteriën die de stank veroorzaken? Vocht in de vorm van zweet moet toch dezelfde reactie met de honing tweeweg brengen als het wondvocht van een wond? De moeder van Angelique ging opgetogen naar huis. Ze was vastbesloten haar dochter over te halen aan het experiment mee te werken.

Wie waagt die wint

Nog diezelfde week werden de voeten van Angelique voor het slapen gaan ruimschoots ingesmeerd met honing, afgedekt met een dunne laag verband en omhuld met een plastic zak. Door de verpakking met

plastic werd het weglekken van de onvolprezen honing voorkomen. De volgende dag voelden de voeten plezierig zacht en ontspannen aan.

Dit voorval speelde zich af vlak voor de zomervakantie van 2005 en tot op heden, november 2005, heeft Angelique geen last meer van zweetvoeten. De behandeling is slechts eenmaal uitgevoerd. Of het resultaat bij iedereen zo goed zal uitpakken is onbekend.

Samenvatting

Zweetvocht + huidcellen + warmte geeft een hoge pH en is een voedingsbodem voor bacteriën, die op hun beurt afvalstoffen produceren met de bijbehorende stank.

Wat doet de honing op de voet?

* Door de lage pH (tussen 3 en 5) wordt de hoge pH (meer dan 7) op de voethuid geneutraliseerd.

* Honing doodt de stankveroorzakende bacteriën doordat het zeer langzaam maar doeltreffend waterstofperoxide produceert.

* Honing geeft enkelvoudige suikers af aan de huid en het innerlijk van de voet, wat de voeten een ontspannen gevoel geeft.

bijen

MIJN VROUW IS IMKER

Cor Willems

Renoveren

Het clubgebouw van de Imkervereniging had een onderhoudsbeurt nodig en aangezien ik thuis regelmatig wordt ingezet als M. van Alles leek het mijn vrouw een goed idee mij ook voor deze klus in te huren. De vereniging heeft heel wat leden, dus het beloofde een gezellige boel te worden waarbij iedereen z'n steentje zou bijdragen aan de inderdaad broodnodige opknappbeurt. Echter, na de zeer kritische toetsing door het bestuur op vakmanschap en werklust bleven ten slotte slechts collega's Hanneke, Paul, mijn vrouw en ik (wat ik als een hele eer beschouwde!) over. O.K., je kunt dan wel geinig met bijen omgaan, maar aan het opknappen van het hoofdgebouw van deze actieve club worden blijkaar heel wat hogere eisen gesteld! De een na de andere boom werd door dit vrolijk fluitende kwartet geëlimineerd zodat het oerwoud voor de hut veranderde in een 'tra' (een open plek in het bos: 2 horizontaal) terwijl er niet zuinig werd omgesprongen met schuurpapier en verf. Het werk oit door onze voorgangers verricht, voldeed niet meer aan de huidige 'normen en waarden', zodat dit elite-team 'haar verantwoordelijkheid nam' (vrij naar J.P.B.) en o.a. de triplexplaten met kracht en veel gekreun

van het plafond werden getrokken en hierna niet alleen wij, maar ook de nu zichtbare binten een kleurtje kregen. Het waren zeer warme zomerdagen, dus waren we blij verrast toen we op de vliering een hele doos met blikjes frisdrank aantroffen! Dat de oxidatie in de twintig jaar dat deze godendrankjes op onze ontdekking hadden liggen wachten danig had huisgehouden mocht de pret niet drukken. Ook de bij de snackbar ingekochte diners mochten er wezen. Honger maakt rauwe bonen Zoet / dorst maakt oude blikjes Spa! Bijna had ik deze onderneming niet overleefd toen de ladder waarop ik stond tijdens het inspecteren van het dakbeschoot omviel en ik rakelings met mijn hoofd langs de 4-zits buitenbank scheerde. Gelukkig kwam ik er met enkele botbreuken, 'n schouderfractuur, een afgescheurd oor, drie gebroken tanden, twee gekneusde vingers, 'n gebroken neus en een lichte shock vanaf. De ziekenhuisrekening kon ik direct bij mijn vrouw verzilveren omdat zij toevallig de penningmeester van deze enthousiaste vereniging is. En zo kon ik vrede hebben met deze voor mij minder geslaagde afloop van dit project, want een doodsmak is leuk, maar het moet wèl wat opleveren!

Bij gepraat (46)

Eric Blankert, voorzitter ABTB

Bij het opruimen van de stukken zag ik dat ik vergeten had u te informeren over onderstaand initiatief www.heifer.nl. Geef honingbijen voor de kerst! Heifer Nederland wordt aldus de verkregen informatie aanbevolen door Stichting steun door Rabobanken. Voor €35,- kun je een bijenvolk doneren. Het gonst in Ghana van opwinding en bijen aldus het bericht, want met behulp van Stichting Heifer Nederland, Kade 23, 4703 GA Roosendaal, 0165-52 01 23, giro 4663, ontvingen honderd jongeren een bijenkast en een imkeropleiding. Door de verkoop van honing en bijenwasproducten verdienen de jongeren een inkomen. Ieder imkergezin geeft een bijenkorf en training door aan een volgend gezin zodat de donatie zich blijft herhalen.

• Het idee van R. Sommeijer en J. Kerkvliet om de presentatie van Apimondia in Nederland te herhalen werd door de commissie Bijenproducten van de Bedrijfsraad met enthousiasme omarmd. Met ondersteuning bij inschrijving en verzorging van de dag door de VBBN subver. Utrecht, in de nieuwe audiovisuele zaal van de Botanische Tuinen van de Universiteit van Utrecht, was mede gelet op de grote inschrijving van 57 personen het programma en de opzet een succes. R. Sommeijer als inleider/docent, een geïnspireerd spreker, met bekende uitspraken als 'planten hebben bijen nodig en bijen hebben planten nodig' wist de aanwezigen te boeien en de verbindingen te leggen van bloembioïlogie naar wetenschappelijk onderzoek met al zijn aspecten en de eenvoudige betekenis voor de imker. Uitspraken als nectar is het lekkertje voor de bestuivers worden afgewisseld met pollen of gametofyten is hiervan een voorbeeld. Pollen kunnen op verschillende manieren in de honing komen: primair in de bloem, pollen de nectar, secundair pollen door b.v. de wind, tertiair door ingreep van de imker persen en/of slingeren. De grootte van de pollen kunnen sterk verschillen, bijvoorbeeld wilg 17 micro mm en koolzaad 27 micro mm. De vorm van de pollen is ook divers, zoals: ovaal: venkel, berenklauw, schermbloemige; driehoekige vorm: vuilboom; afgeronde driehoekige vorm: viburnum; eivorm: slangenkruid; onregelmatige vorm: waterlelie; ronds vormen driehoekig met ingedrukte zijde, asymmetrische vormen etc. Als voorbeeld voor pollen met luchtzakken werd genoemd de prunus. Zeer klein is het stuifmeel van een vergeet-me-nietje: 0,6 µm ten opzichte van mais 100 µm.

Op Apimondia heeft Katharine van de Ohe en dhr. Werner van instituut Bienenkunde uit Celle Duitsland, hierover een voordracht gegeven. Dhr. J. Kerkvliet ging meer in op de praktische aspecten van het verrichten van honingonderzoek, verklaarde het soortelijke gewicht van honing: 1,4, gaf uitleg over de werking van microscoop en zijn verschijningsvormen, de wijze van het maken van preparaten. Geïnteresseerden kunnen dit ook nalezen in het lesboek van de honingkeurmeester cursus die te down-

loaden is van de website www.bijenhouden.nl.

• Op de koninginnenteeltdag op 28 januari werden de inleiders van de onderwerpen wederom op een vlotte humoristische en relativerende wijze geïntroduceerd door Jan Dommerholt. Of het de aanpak, het onderwerp of de aantrekkingskracht van personen is, je ziet in de regel op deze jaarlijkse bijeenkomst een zeer gemotiveerde groep imkers die het voorgeschotelde evenals de goed verzorgde lunch verslinden.

Imkervereniging West-Betuwe vertegenwoordigd door Gert-Jan Schreuder, coördinator, en Frans Rutten vertelden over het EWK-Doppenproject Geldermalsen-Nordeney. Gesterkt door kennis opgedaan door Jan Charpentier was men met het project gestart. In de winter werd met behulp van door Jan Trip voorgezachte bouwpakketten á €5,-, 50 zogenaamde Einwabkasten (EWK) gebouwd. Omdat er absoluut geen darren in de kastjes mogen, werd getoond hoe de bijen 2x werden gezeefd voordat EWK's werden gevuld met bijen. Vergelijkbaar aan het merken van koningin maar dan met een buis van pvc ø25 cm met aan de onderzijde een darrenrooster en stamper van hetzelfde formaat als de cilinder worden de bijen met behulp van spuit en doek in de emmer gebracht van waaruit de EWK worden gevuld met bijen en later de te bevruchten jonge koningin. Door EU-subsidie is het benodigde gezondheidscertificaat, dat verstrekt wordt door de RVV om te kunnen reizen over de landsgrenzen, gratis aldus de spreker die toevoegde dat het woord gezondheidscertificaat misleidend is daar de verklaring niet meer inhoudt dan dat de regio ziektevrij is. 72% van de EWK's kwam met een bevruchte moeder terug.

• In het kader van het onderzoek naar de varroamijt door Stichting de 'Duurzame Bij' is E. Pieterse nog op zoek naar twee imkers voor één dag in de week, inlichtingen www.mamamoer.nl.

• De voordracht van Marie José Duchateau over 'Honing en DNA' gaf maar weer eens aan hoe snel de wetenschap en de maatschappij waarin wij leven veranderen en hoe wonderlijk het wezen van ons bestaan is opgebouwd. Werd in 2003 de structuur van de vier stoffen van 2x23 chromosomen bij een mens gevonden, in 2005 werd door het Beespace project bij de werksterbij 2x 16 chromosomen en haar structuur van vier basisstoffen gevonden. De erfelijke eigenschappen, vastgelegd op de chromosomen, kunnen door onderzoek verder worden ontrafeld door de codering van de structuren van het DNA en RNA. Met de verkregen informatie kan bijvoorbeeld een vergelijking met genen van andere soorten worden gedaan en onder andere worden achterhaald wat de functie is van het gen. Veel wetenschappelijk onderzoek dient nog te worden gedaan naar bijvoorbeeld: genexpressie voor sociaal gedrag, resistentie tegen ziekten en bijzondere eigenschappen van de bij.

Wanneer bekend is welk chromosoom in welke samenstelling een bepaalde eigenschap vertegenwoordigt kan er op worden geselecteerd. Zo schijnt al bekend te zijn dat acht genen betrokken zijn bij agressie van de bij. Bijgestaan door J. Charpentier voor de vertaling bracht dr. Christoph Otten uit Mayen van het DLR Fachzentrum Bienen und Imkerei een verhaal over selectie- en teeltcriteria bij koninginnenteelt. Modellen waarbij vergelijkingen van volken en ontwikkelingen kunnen worden

beschreven zijn getoond. Zie ook www.honingbiene.de.

- Jan Trip vertelde tot slot nog over zijn zeer kunstig en met veel technisch inzicht omgebouwde Spaarkast tot draairamenkast. Op het imkerforum schijnen al regelmatig gegevens te worden uitgewisseld wat mij doet beperken tot het vernoemen van het experiment.

- Van de curator benoemd ter afwikkeling van het faillissement Honey Pack Holding hebben wij bericht gekregen. Wellicht dat er nog een kleine uitkering kan volgen. Over onze studiedag en jaarvergadering waarbij het bestuur veel tijd heeft gestoken in de voorbereiding, zal ik u een volgende keer berichten.

Uit het Hoofdbestuur 2 februari 2006

Rob Nijman, secretaris VBBN

Dit was weer de eerste vergadering van het hoofdbestuur in het nieuwe jaar. Naar verwachting wordt dit een heel bijzonder jaar. Zaterdag 1 april wordt door de Algemene Ledenvergadering van drie bijenhoudersorganisaties een besluit genomen over de fusie tussen de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland (VBBN), de Katholieke Bond van Bijenhouders van de Noordbrabantse Christelijke Boerenbond (BvB/ZLTO) en de Bond van Imkers van de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (BvL/LLTB).

Na de HB-vergadering volgt het zevende bestuurlijke overleg. Een verslag hiervan kunt u lezen in het volgende informatiebulletin.

- De vergadering van het hoofdbestuur staat voor een groot deel in het teken van de finale voorbereiding voor de genoemde ALV.

Bij de opening van de vergadering werd het overlijden van Henk Klok herdacht. Op 18 januari is hij begraven. Namens het hoofdbestuur was Rob Nijman aanwezig. Een bijenkorf met bloemstuk namens de VBBN en bijenhouden.nl stond naast de kist in de aula.

Nu Henk ons is ontvallen als beheerder van de website, zijn wij in gesprek over de opvolging van Henk. Mogelijk kunnen we daar in de volgende HB-vergadering een besluit over nemen.

- Er werd verslag gedaan over het 'overleg bijenhouderij' met van Ministerie Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit.
- Medegedeeld werd dat de heer Valstar nu als opvolger van Ir. F. Vink de bijenteelt als zijn aandachtsgebied heeft. Hij wil graag nader kennismaken met de bijenhouderij. Daartoe is op 18 april een afspraak gemaakt in het Bijenhuis.

Amerikaans vuilbroed (AVB) De nieuwe aanpak van de bestrijding van AVB door de sector is klaar. Er zijn ongeveer 40 Bijengezondheidscoördinatoren (BGC's) opgeleid. De nieuwe procedures worden kort toegelicht.

Het instellen en weer opheffen van vervoersverboden blijft noodzakelijkerwijs een taak van MLNV.

- Toelating oxaalzuur

Er blijft discussie of oxaalzuur een bestrijdingsmiddel is dan wel een diergeneesmiddel. Met toelatingen als diergeneesmiddel heeft het Ministerie van VROM bemoeienis. Als het middel in omliggende landen is toegelaten zou wederzijdse erkenning mogelijk zijn. Kan het mogelijk als diergeneesmiddel vallen onder de regeling uitzondering diergeneesmiddelen? In België worden wel EU-gelden gebruikt voor de verstrekking van middelen tegen de varroamijt aan imkers. Het Nationaal Honingprogramma, gefinancierd door EU en MLNV, is in 2004 voor drie jaar vastgesteld. Pas over 1,5 jaar kan de besteding van die gelden veranderen. Tot die tijd kan geen onderzoeksgeld worden gebruikt voor de kosten van toelating van oxaalzuur. Van der Scheer zegt toe, samen met Blacquièr (PPO-Bijen), voor het ministerie een notitie te schrijven over de stand van zaken met betrekking tot de toelating van oxaalzuur in Nederland en omliggende landen.

Veranderingen in de imkersorganisaties Aan de hand van een overzicht van de vijf imkersorganisaties, hun achtergronden en hun ledenaantallen, schetst Plaizier de veranderingen die in gang zijn. De VBBN, de Bond van Bijenhouders ZLTO en naar het zich laat aanzien de Bond van Imkers van de LLTB zullen op 1 april instemming van hun leden vragen voor een volledige fusie. Deze zal dan ingaan per 15 april, indien tenminste 2/3 van het aantal stemmen vóór de fusie is. De nieuwe organisatie wil uit de Bedrijfsraad treden en alleen een informatief overleg in stand houden met de overblijvende organisaties ABTB en ANI.

De nieuwe organisatie zal het overleg met MLNV voortzetten.

Redactie BIJEN Er is verslag gedaan over een gesprek van de Redactie blad BIJEN en de voorzitters van de fusiepartners. Er zijn afspraken gemaakt over het opzetten van een verenigingsblad voor de nieuwe vereniging. Ook is er gesproken over de verhouding van het hoofdbestuur tot de redactie. Vanuit het hoofdbestuur zal de PR-commissie de taak krijgen van 'redactieraad'. Tevens wordt dit en andere zaken beschreven in een nieuw te formuleren "redactiestatuut". Verder zijn er contacten met een vormgever en zal de lay-out voor het nieuwe blad worden ontwikkeld.

Commissie Bijenteeltonderwijs De commissie ontwikkelt op dit moment een cursus 'specialist bijengezondheid'. Deze cursus wordt opgezet in samenwerking met België (Prof Jacobs, Gent).

Rectificatie

In BIJEN 15(2): 60 (2006) 2de kolom bovenaan, staat dat de treintaxi u naar het WICC kan brengen. Jammer genoeg rijdt de treintaxi niet meer en is het alternatief een ritje met de bus.